

SZÁNTÓ T. GÁBOR

Európa szimfónia

SZÁNTÓ T. GÁBOR (1966) Budapest

A Sztálin halála utáni enyhültebb időkben többen is feltűnnek a városban azok közül, akiknek korábban egyik napról a másikra nyomuk veszett. Enikő néhány ismerősét is szabadon engedik, de senki sem beszél előtte szívesen. Érzi a tekintetekben a bizalmatlanságot, a varrónőjéében is, akinek a fia még mindig táborban van, vagy börtönben, nem tudni. Hiába fakad ki, hogy nekik semmi közük a bebörtönzésekhez. Esküvője óta másodszer fordul elő, hogy ismerősei eltávolodnak tőle, de már megkeményedett. Aki nem akar vele barátkozni, annak ő sem keresi a társaságát.

Nem sokkal férje kinevezése után léptetik elő főnövének az I-es sebészeti klinikán. Több és felelősségteljesebb lesz a munkája, de megemelik a fizetését is. Gheorghe, kiemelt káderként, szintén többet keres, könnyebben élnek. Enikő örül, hogy a férfi nem korábban került magasabb beosztásba, amikor mindenki félelemben élt, és a párt felsőbb köreiben is rendszeres volt a tisztogatás.

Megfordul a fejében, hogy az ő kinevezése is összefügghet Gheorghe új posztjával, de nem kérdez rá, nem akar konfliktust. Általában minden vitát kerül. Nem bírja az erőszakot, sem a hangos szóváltást. Andrászt is csitítja, amikor egy este számon kéri, miért nem születik testvére.

Mindig egyedül van, panaszkodik a fiú. Az iskolában sincsenek barátai.

Hogy lenne egyedül. Csak vannak olyan osztálytársai, akiket kedvel. Másnak szülei sincsenek. Neki meg ott vannak ők is, meg az apai nagyszülei is Bákóban. Minden nyáron látja őket.

Enikő elhessegetné a kérdést, de a gyerek mélyről jövő panasza szíven üti. A fiú magánya jobban zavarja, mint a sajátja. Sok időt tölt vele. Történelemlről, irodalomról is beszélgetnek, de mindig figyelmezteti, hogy a román-magyar dolgokat, Trianont más előtt ne emlegesse, ne vitatkozzon ilyesmiről apjával se, az iskolában pedig fogadja el, amit tanítanak. A fiú szomorúnak tartja az anyjától hallottakat. Szívesebben hinné el, amit apja mond, hogy egyszer majd véget érnek a nemzeti viták, ahogy a szegénységet is felszámolják a világon, és az emberek békében élnek majd.

András nehezen viseli az egyedüllétet, mégsem tud beilleszkedni az iskolában. Nem tudja, miért, nem találja osztálytársai közt a helyét. Nem szóraztatják a tréfáik, komolyabb dolgokról beszélgetne velük, azok meg nem érdeklődnek őket.

Esténként gyakran hallgatózik, így csípi el szülei beszélgetéseinek foszlányait. Nem érti, apjának miféle laboratóriumi vizsgálatnak kellene alávetnie magát, és nem fér a fejébe, miért vitatkozik az anyjával, aki kórházban dolgozik, és nyilván ért a munkájához. Mindenesetre apja egy idő után már nem akar beszélgetni a témáról, emelt hangon kéri anyját, hogy ne is hozza szóba többet.

Ha anya és fia kettesben maradnak, magyarul beszélnek. Ha Gheorghe is jelen van, tapintatosan románra váltanak. András kiválóan, Enikő hibásan, de

Részlet a szerző regényéből, amely a Scolar Kiadónál jelenik meg.

folyékonyan beszéli a románt, ahogy a németet is. András megmosolyogja néha, sőt ki is javítja, ha románul beszél, amit Enikő legyintgetve vesz tudomásul.

András tudja, hogy apja nem beszél semmilyen idegen nyelvet, és azt is, hogy a háború idején az ellenállásban tevékenykedett. Ennek tulajdonítja, hogy apja morog, amiért németül tanul, mert szerinte ez csak az anyja mániája és úri allűr, majd Enikő válaszára, hogy a német mégiscsak világnyelv, és munkaszempontból egyszer még jól jöhet, megrántja a vállát, és annyit mond, na persze. Azt is tudomásul veszi, hogy Enikő gyakran olvas Andrásnak németül. Azt azonban már féltékenyen nézi, és rosszállóan cicceg, ha esténként, amikor hazaér, anya és fia a rádió vagy a régi tölcéses gramofon mellett ülnek, és komolyzenét hallgatnak. Gúnyosan szóvá is teszi, hogy nem kéne annyit nosztalgizni meg kényeztetni a gyereket ezekkel a polgári, intellektuális dolgokkal.

Ne legyen féltékeny, szól vissza ilyenkor Enikő csendesen. Nincs oka rá.

Na, persze, mondja erre is Gheorghe, és András nem érti, mi a baja azzal, hogy zenét hallgatnak. Csak akkor nyugszik meg, amikor megint kettesben maradnak, és anyja a lelkére beszél, higgye el, apja büszke, hogy művelt és jól tanult, csak nem tudja kifejezni, mert gyerekkorában, falun kemény nevelést kapott.

András egy hármásban tett péntek délutáni sétájuk alkalmával megáll a Maniu utcában, a renoválás alatt álló Bánffy-palota melletti zenebolt kirakata előtt, és be akar menni. A fa- és lakkszagú üzlet padlóján a vastag szőnyeg elnyeli a léptek zaját. A fal mellé állított, zöld posztós üvegtárlókban és a falakra erősített polcokon mindenütt hangszerek. Nézegeti, tapogatja őket, kézbe veszi a fuvolát, a klarinétot, majd egy hegedűt. Hosszan fogja, pengeti, vállához illeszti, ráteszi a vonót. Mókázik vele, majd egy-két fals hang után ráérez, és telt mélybarna hang tölti be az üzlethelyiséget. Más húrokat fog le, megdönti a vonót, újra meghúzza, rátalál egy magasabb hangra is. Csodálkozás, megilletődöttség ül ki az arcára.

Az öreg boltos elismerően bólint, anyja zavartan mosolyog, a gyerek elpirul.

Hagyja abba, szól rá az apja, induljanak.

Hazafelé menet András egyszer csak megtorpan az utcán, szembefordul szüleivel, és kiböki, hogy hegedülni szeretne.

Nem érti, mi rosszat mondott, apja miért néz olyan vádlón az anyjára, mintha valami bűnt követett volna el. Enikő elfordul, hazáig nem szólnak egymáshoz.

András csak otthon meri megkérdezni, mi a baj azzal, hogy hegedülni szeretne.

Nincs vele semmi baj, simogatja meg anyja az arcát. Majd megbeszélik.

Amikor este Gheorghe és Enikő kettesben maradnak, András mégis hallja, hogy veszekednek.

Riadtan hallgatózik a nagyszoba résre nyitott ajtajából, de nem pontosan érti a hálósobából kiszűrődő mondatokat. Apja azzal vádolja az anyját, hogy ő sugallta a hegedűtanulást, hogy ellene neveli a fiút.

Nem sugallt semmit. Véletlen, mentegetőzik Enikő.

Véletlen, gúnyolódik Gheorghe. Hazugság. És a némettanulás. És a zenehallgatás.

Ő nem hazudik, vág vissza türelmét veszítve, emelt hangon Enikő.

Hogyha nem beszélt róla, akkor hogy jött a gyerekeknek az ötlet?

Nem tudja, mondja Enikő, de lehet, hogy mégis jobb lenne, ha beszélnének vele.

Akkor elhagyja, és elintézi, hogy a gyereket is elvegyék tőle, fenyegetőzik Gheorghe.

András úgy érzi, mintha valami feketeségbe zuhanna. Minden megfagy körülötte, megsemmisül. Visszarohan, és bebújik az ágyába.

Ajtócsapódást hall. Anyja kivonul aludni a nappaliba.

A gyerek a fejére szorítja a párnát, nem kap levegőt. Jobb lenne meghalni, fordul meg a fejében, de szomjúság kínozza, ledobja a párnát, kimegy az előszobán át a konyhába. Ott találja anyját. Némán vizet tölt magának, nem mer hozzá szólni, az anyja ripakodik rá.

Késő van, miért nem alszik?

András megbántottan visszavonul, anyja nem szokott vele ilyen szigorúan beszélni. Nem ért semmit, és már nem is akarja érteni, inkább el akarja felejteni a történeteket.

Enikő feldúlt, lelkiismeret-furdalása van, pedig nem tett semmi rosszat. Vörösbort tölt magának, kiissza a teli poharat, majd még egyet és még egyet. Dühíti, hogy Gheorghe igazságtalanul vádolja. Soha semmit nem mondott férje ellenében a gyerekek, ahogy Gheorghénak sem beszél az érzéseiről. Nem akarja megbántani. Gondoskodó férj és apa, szereti Andrást, de féltékeny.

Nem jön álom a szemére, nyugtatót vesz be.

Ha András hegedülni akar, miért ne próbálhatná ki? Ostobaság, hogy csak azért ne hegedüljön, mert ez Gheorghét féltékennyé teszi. Olyan nincs, hogy ha kedvet érez hozzá és tehetséges, Gheorghe megtilthatná a gyerekek, hogy játsszon. Nem fogja hagyni. Ezt már nem.

Bár korábban nem dohányzott, most kutatni kezd apja régi írószekrényének fiókjában. Elővesz egy pakli cigarettát és a féltve őrzött ezüst öngyújtót. Tenyerébe veszi, remegő kézzel végigsimítja. Rágyújt, kinyitja az ablakot, és a csillagokat nézi. Bódultan, szédelegve gondol arra, hogy tőle néhány ezer kilométerre ugyanezeket a csillagokat látni.

András nem tudja, anyja mivel vette rá az apját, hogy beleegyezzen, de végül beiratják őt egy idős román zenetanárnőhöz. Hetente háromszor jár hegedűóra a magyar színházzal szemközti Arany János utcába.

A halk szavú, de néha türelmetlen Luciana Anastasiuról úgy hírlik, hogy a román királyi család gyerekeit is tanította, mielőtt emigrációba kényszerültek. Azt viszont sűrű és romantikus titok lengi körül, hogyan került a ma már ősz kontyos, légiesen vékony asszony Kolozsvárra. Vannak, akik azt mondják, hogy a fiatal Mihály király szeretője lett, ezért távolították el Bukarestből, de Enikő tudja, milyen az, amikor mindenfélét pletykálnak az ember háta mögött, ezért nem tulajdonít jelentőséget a szóbeszédnek.

András szinte sehova sem jár az iskolán és a hegedűórákon kívül. Délutánonként Anastasiu asszonynál van, vagy otthon tanul, gyakorol. Habár nem tudja még a technikát, hallja a zenét, és minden javításnál érzi, hogy közeledik a hangokhoz. Olyan kíváncsiságot és elszántságot érez magában, mint addig semmi mással kapcsolatban.

Gheorghe a nehezen elviselhető zajokra hivatkozva egyre későbbig marad a hivatalában. Enikő gyanakszik, hogy ez csupán ürügy, szeretője van. Az egyik pártbizottsági magyar asszony, aki egyszer náluk vendégeskedett. Érezte már akkor is, hogy van köztük valami. Hirtelen nem is a viszony miatt dühös, hanem amiatt, hogy az a nő az otthonukban járt, és neki kellett kiszolgáltatnia. Előfordul, hogy Gheorghe hetekig nem közeledik hozzá, és esték telnek el úgy, hogy nem szólnak egymáshoz. András játéka viszont fellelkesíti.

Egyre hosszabbá és magabiztosabbá válnak a hegedűből előcsalt folyamatos hangsorok. András könnyedén meg tudja osztani figyelmét a hangszer és a kotta között, és mire a technikát elsajátítja, már kívülről tudja az első, rövidebb darabokat. Anyjáié mellett apja elismerését is várná, de amikor vasárnaponként megmutatja a szüleinek, hogy halad, Gheorghe hiába tapsolja meg, miután anyja nyomatékosan ránéz, a fiú érzi, hogy viselkedése kényszeredett.

András szereti az apját, de Gheorghe mintha sohasem volna elégedett vele. Mintha az eredményei ellenére sem hinne benne igazán, hogy tehetséges, hogy megéri fizetni a zenetanárt, hogy Andrásból igazi zenész lehet. A fiú dühös, egyre dacosabban, egyre keményebben gyakorol, esténként azonban le kell tennie a hegedűt, apja nyugalmat akar. Hiába mondja neki az anyja, amit Anastasiu asszonytól hallott, hogy nem látott még ilyen elemi tehetséget és szorgalmat összpontosulni egy emberben, rossz a hangulat. Az sem ritka, hogy Gheorghe ittasan érkezik, és András szóváltást hall szülei hálósobája felől. Esténként anyja is itallal oldja feszültségét és magányát.

1956 októberében Enikő az Erdélyben is hallható, recsegő hangú magyarországi adót keresgélve tekergeti a rádió gombját, próbálja befogni a hullámhosszt. Fiával a forradalom megdöbbentő magyarországi híreit hallgatják. Andrásra kevésbé az események, inkább anyja váratlan izgalma és a zene tesznek mély benyomást.

Mi az, kérdi, amit állandóan játszanak.

Beethoven *Egmont-nyitányának* szenvedélyes akkordjai hangzanak fel újra és újra. A felkavaró zene összekapcsolódik benne anyja lázas tekintetével.

Amikor Gheorghe hazaér, és meghallja a rádiót, becsörtet és elzárja.

Enikő dacosan bekapcsolja.

Férje megint elzárja, Enikő újra teker a gombon. Gheorghe kimegy a szobából, bevágja maga mögött az ajtót, távozik.

Nincs semmi baj, szorítja magához Enikő a riadt Andrást.

A fiú másnap elszalad a zeneboltba a Maniu utcába, és zsebpénzéből megveszi az *Egmont-nyitány* kottáját. Annak hegedűszólamát gyakorolja azokban a napokban.

Délutánonként, ahogy hazaér a kórházból, Enikő nyomban keresi a magyar adót, de amikor Gheorghe is megjön, elzárja. Az egyik este nem hallja, amikor hazaérkezik. A cujkaszagú férfi meghallja a magyar adást.

Mi a fenét csinál már megint, kéri számon az asszonyon. Kikapcsolja a rádiót, elé áll, és kiabálni kezd. Tényleg ezeket hallgatja? Nacionalisták, fasiszták, sovinszták.

András nem tudja mire vélni ezeket a szavakat.

Enikő is elveszti a fejét.

Hagyja már ezt a propagandaszöveget. Normálisnak tartja, hogy ilyeneket beszél? Hogy jön ahhoz, hogy még azt is korlátozza, hogy rádiót hallgasson?

Gheorghe megdöbben a reakción. Kizökken, próbálja csitítani az asszonyt, hogy nem a rádióval van baj, hanem azzal, amit hallgat.

Fogalma sincs, mi zajlik. Vér fog folyni, és tovább terjedhet a lázongás. Riadókézsültséget rendeltek el a hadseregnél, magyarázza, de Enikő nem nyugszik. Indulatos ő is.

Anyja bevágja maga mögött a hálósobaaajtót. András elbújik, a konyhából lesi őket. Tudja már, hogy ilyenkor mindig ugyanaz történik. Apja elrohan otthonról, anyja iszik, előkapja a cigarettatárcáját, öngyújtóját, és a kitért ablakba ülve rágyújt. Nézi az éjszakába, nézi a csillagokat, mintha valami üzenetet várna. Ilyenkor Enikő a fia társaságát is elutasítja, kéri, hogy hagyja őt egy kicsit, nemsokára megnyugszik és jobban lesz. A parázsló cigaretta és a csillagok fénye összeolvad András képzeletében. Emlékezte, ahogy tudja, törli a veszekedéseket.

November végén, egy este, amikor már nem szól a rádióból az *Egmont-nyitány*, András eljártssza hegedűn, hogy anyját vigasztalja. Amikor apja belép a szobába, szembefordul vele, és csak azért is folytatja.

Gheorghe ivott, látni kipirult arcán, gyöngyöző homlokán. Kitépi kezéből a hegedűt, a sarokba hajítja, és pofon üti.

Kurva és kurva fia, szitkozódik.

András kirohan a szobából, a házból. Anyja utánaszalad. Az udvaron mághoz öleli, visszatereli a házba, és a szobájába küldi lefeküdni.

András párnát húz a fejére, elalszik. Szóváltásra riad fel. Hallgatózik, kiabálást hall, majd dulakodás hangjait. Az ajtót résnyire nyitja. Ott áll, fülel.

Tisztában van-e azzal, kiabál apja az anyjával, hogy kivégzések lesznek és internálások. Egy rohadt magyar vers terjesztése miatt egy tucat embert letartóztattak. Évekre lecsukhatják őket. Egyetlen vers miatt. Tisztában van-e azzal, mi történhet, ha ők itt forradalmat játszanak?

Enikő nem felel.

Elmondta neki, igaz, kiabál tovább Gheorghe, először kérdő hangsúllyal, azután vádlón. Elmondta neki, pedig megbeszélték, hogy nem mondja el.

Nem igaz, nem igaz, kiabál vissza az anyja, majd megint az apja, hogy hazudik, hazudik, le is kurvázza, és őt is pofon üti.

A fiú reszket, nem érti, kinek és mit mondott el az anyja, amiért apja dühös. Az előbb még a magyar dolgokról volt szó. Ilyen fékevesztett indulatokat még nem tapasztalt közöttük. Most anyja kiabál.

Ezt meg ne próbálja még egyszer. Soha, érti, soha többé nem érhet hozzá így, mert akkor látta utoljára. Nem érdekli a politika, az sem, ha lecsukják. Elege van. Ne rajta töltse ki a dühét, ha mással van baja, vagy ha éppen másra vágyik.

Ennek semmi köze máshoz, mentetetőzik Gheorghe, de Enikő kisiet a hálszobából a konyhába.

András kiles, majd félelmében, hogy valami visszafordíthatatlan történik, anyja után megy.

Anyja valami gyógyszert vesz be, vörösbort iszik rá. Amikor megfordul és észreveszi Andrást, rászól, menjen aludni.

András nem mozdul, konokul hallgat.

Ne féljen, nem lesz semmi baj, mondja Enikő uralkodva indulatain. Menjen most aludni, és próbálja elfelejteni ezt az egészet. Nem gyereknek való.

